

"מחנה לוייה"

א. טהרה וקדושה

בכל מקום, הטהרה היא הזכנה אל הקדושה. באבילת קדשים; "ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים" (ויקרא כב, ז), ואילו טמא שאכל קודש חייב כרת – "כל איש אשר יקרב... אל הקדשים... וטומאתו עליו, ונכרתה הנפש ההיא" (ויקרא כב, ג). וכדי להכנס אל המקדש, שפירושו – מקום קדוש, יש צורך בטהרה גמורה – "מעזרת ישראל ולפנים אפילו מחוסר כיפורים לא יכנס לשם, שעדיין לא טהר טהרה גמורה" (ביאת מקדש פ"ג ה"ז), והטמא שנכנס למקדש חייב כרת (שם הי"ב). הטהרה משמעותה "סור מרע", הנקיון מכל טומאה, והקדושה – "עשה טוב", התובן החיובי הממלא את המקום הטהור.

המקדש, כאמור, הוא המקום הקדוש. שם, במחנה שכינה, אוכלים קדשי-קדשים, – "במקום קדוש תאכל, בחצר אהל מועד" (ויקרא ו, יט), ועל-מנת להכנס לשם צריך טהרה גמורה. אך מהו הר הבית, מחנה לוייה? להר הבית אין משמעות הלכתית באבילת קדשים (קדשי-קדשים נאכלים בעזרה, וקדשים קלים בכל ירושלים), ועבודות המקדש הרגילות אינן קשורות אליו, ולכן לא נקרא הר הבית מקום קדוש. המשמעות ההלכתית העיקרית של הר הבית היא לענין שילוח טמאים, ולכן הוא קרוי מקום טהור^א. וכמו שנאמר ביומא (ח.) "אין בין כהן השורף את הפרה לכהן גדול כיום הכיפורים, אלא שזה פרישתו לקדושה וזה פרישתו לטהרה". ופירשו התוס' (שם ע"ב ד"ה דאי) שהכהן הגדול לפני יוה"כ פורש ללשכה הבנייה בעזרה – במקום קדוש, ואילו הכהן השורף את הפרה האדומה פורש ללשכה "שעל פני הבירה" – "העומדת בהר הבית, שאין בו קדושה יותר מירושלים, אלא טהור יותר – שהזב ובעל-קרי וכל מי שטומאה יוצאה מגופו אין נכנסים לו" (לשון התוס').

אל המקדש, מחנה שכינה, מותר להכנס רק למי שנטהר מכל הטומאות, כולל טומאת מת. אך להר הבית, המקום הטהור, מותר לטמא-מת להכנס, ורק לטמא

א. בויקרא י, יג-יד אמר משה לאהרון ובניו שעליהם לאכול את החזה והשוק משלמי-הציבור במקום טהור, והכונה היא לכל מחנה ישראל, בין קדשים-קלים, כמ"ש רש"י שם (לעומת המנחה, שהיתה קדש-קדשים, שאותה יאכלו במקום קדוש).

אך מהגמרא בובחים נה. מוכח שבאמת, אם לא היה לימוד מיוחד, היינו מפרשים שמקום טהור הוא מחנה לוייה, עיי"ש.

בטומאה היוצאת מן הגוף אסור להכנס לשם. היינו: בהר הבית באה לידי ביטוי הטהרה מן הטומאה השייכת לאדם עצמו – הטומאה שיוצאת מגופו. לעומת המקדש – ששם אסור להכנס גם לזה שנטמא מבחוץ (–ממת או משרץ, וגם הטהרה היא מן החוץ – "וזהו הטהור על הטמא" – במדבר יט, יט).

ב. בהנים ולויים

כפי שאמרנו, להר הבית אין, לכאורה, תפקיד חיובי משולו. כל עצמו הוא שטח רחב, וריק ברובו, הסובב את המקדש. המקדש הוא מחנה שכינה, שבו נעשית עבודת הכהנים, והר הבית הוא מחנה לוייה, ובו נעשית שמירת המקדש בידי הלויים. הכהנים נקראים בכל מקום קדושים, והלויים – טהורים. הכהנים משרתים בקודש, אוכלים קדשים (–גם התרומה קרויה בתורה "קודש"), ולובשים בגדי קודש, והכנתם לעבודה "מקדשת" אותם; "וזה הרבר אשר תעשה להנו לקדש אותם..." (שמות כט, א).

ואילו הלויים, כשנבחרו לעבודה, עברו תהליך של "טהרה" – "קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אותם. וכה תעשה להם לטהרם...ויכפר עליהם אהרון לטהרם" (במדבר ח, ה). לכן, ממונים הכהנים על המקום הקדוש, והלויים – על המקום הטהור שסביבו; "ויאמר ה' אל אהרון, אתה ובניך ובית אביך איתך תישאו את עוון המקדש...וגם את אחיך מטה לוי שבט אביך הקרב איתך וילוו עליך וישרתוך... ושמרו משמרתך... אך אל כלי הקודש ואל המזבח לא יקרבו..." (במדבר יח, ג).

ובדבר זה טעו קרח ועדתו, בני לוי, שחלקו על הכהונה; ואמרו "כי כל העדה בולם קדושים". ולכן אמר להם משה "בוקר ויודע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו" (במדבר טז, ה) – "את אשר לו, לעבודת לוייה, ואת הקדוש, לעבודת כהונה", לשון רש"י, "ויפה פירש" (–לשון הרמב"ן, עיי"ש). וכן אמרו חכמי האמת בזוהר הקדוש (רעו): "...ואמאי קדוש ולא טהור? אלא אינון מסטרא דטהור קא אתיין, וקדוש כהנא... תרין דרגין אינון, קדוש וטהור. כהן – קדוש, לוי – טהור" (וראה עוד דבריו הערבים של המשך-חכמה לבמדבר ג, מה, על גורי הכהנים והלויים).

ועוד; לעיל הבאנו את הסברו של המשך-חכמה (לרברים כג, י), שמחנה הלויים במדבר היה מחולק לשניים – החלק המיועד למגורי הלויים ומשפחותיהם היה רחוק מן המשכן, וקדושתו שווה למחנה ישראל (ולכן יכלו הלויים לחיות שם חיי אישות, ואף נשותיהם הנידות לא נצרכו לצאת מחוץ למחנה). והחלק השני, סביב המשכן, היה קדוש בקדושה המיוחדת של מחנה לוייה, ואילו היו: אסור לטמאים (–בטומאה היוצאת מן הגוף) להכנס. הוי אומר: למחנה לוייה במדבר לא היה שימוש לעצמו, למגורים. עניינו היה רק הכנה למקדש – טבעת של מקונו טהור סביב לחצר המשכן.

וכן הוא לדורות; מקום מגורי הלויים היה בערי הלוייה, אך מתנה לוייה המיוחד הוא רק הר הבית, שלא שימש לעצמו, אלא היווה "משמרת" למקדש.

ומשמעות הדבר: הטהור הוא המכין לקדוש, הוא החוצץ והמבדיל בין הקודש ובין החול (העלול לקבל טומאה), והוא הוא תפקיד הלויים הטהורים, הנלווים אל הכהנים הקדושים, ויוצרים חייץ של מקום טהור בין המקום הקדוש למקום החולין. וזה עניינו של הר הבית, מתנה הלוייה; שם עומדים הלויים, שומרי המקדש, ומזהירים את כל הקרב – דע לך, שם בפנים, במרכז, נמצא המקום הקדוש. הכן עצמך לפני בואך שמהו:

ג. אל המקדש

אולם, טעות היא לומר שלהר הבית, מהיותו טפל ונלווה אל המקדש, אין משמעות ותוכן מיוחדים. אדרבה, עצם קריאת הכיוון – כאן הקודש והמקדש! כאן, בפנים, נמצא מתנה שכינהו ואתה, הכן עצמך וראה לפני מה ומי אתה עומד! זה הוא התוכן המיוחד להר הבית, מתנה לוייה.

לכן, מלבד היותו מקום לשמירת הלויים, היה הר הבית מקום מיוחד להתכנסויות ציבוריות, ובפרט לתפילה בציבור – בתעניות או בכל ימות השנה. גם ההקהל – הכינוס הציבורי הכולל והחשוב ביותר, היה במתנה לוייה (בעזרת נשים השוה בקדושתה להר הבית). מלבד הנימוק הפשוט, שזהו מקום רחב ונח לעריכת כינוס המוני, יש משמעות מיוחדת לעמידה בהר הבית; שם, במתנה לוייה, ישנה מודעות תמידית אל הקודש הנמצא בפנים. המקום כולו אומר צפיה דרוכה והתכוננות מכוונת אל המקדש.

משום כך, נקרא הר הבית על שם העתיד – "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה, אשר יאמר היום בהר ה' יראה" (בראשית כב, יד). בהר זה עומדים ומצפים לראות ולהיראות.

גם שמירת המקדש ע"י הלויים, מלבד הפירוש הפשוט – לשמור על כבודו ועל קדושתו, הרי היא מלשון המתנה וצפיה, כמו "ואביו שמר את הדבר" – "היה ממתין ומצפה מתי יבוא" (בראשית לו, יא ורש"י). וכמליצת הכתוב "נפשי לה' משומרים לבוקר, שומרים לבוקר" (תהילים קל) – כמו השומרים, השומרים וממתינים לבוא הבוקר, כן מחכה נפשי לה', וכן שומר מתנה לוייה ומצפה "מתי אבוא ואראה פני אלוקים".

על כן, מבחינה מסוימת, מציאותו של מתנה לוייה, הר הבית, תמידית יותר מאשר המקדש. זהו נשאר הר גם כשהבית חרב, והיה הר עוד קודם שנודע כי עליו יבנה

הבית, שעל כן אצל אברהם אבינו נזכר דוקא "הר". אך המקדש והעזרה הם בניינים (ראה שבועות טו:), ולאחר שחרבו עד היסוד אין הם קיימים. ואף שקדושת מקומם לא בטלה, וכאילו הבית עומד, הרי ההר הוא ממש בהוייתו (כמעט) כמו בזמן הבית.

דהיינו: השכינה גלתה ממחנה שכינה, אבל מחנה לוייה קיים ועומד. ההמתנה והצפייה, וגם החסרון המורגש, אינם פוסקים לעולם (ומעניין הדבר, שהשם השגור בפיו "הר הבית", נמצא בתנ"ך רק בהקשר אחד – "ציון שדה תחרש וירושלים עיים תהיה והר הבית לבמות יער" – ירמיה כו, ית...).

ד. להכנס אל ההר

נמחיש יותר את המשמעות של הר הבית כלפי האדם: יהודי החי בירושלים, מחנה ישראל, יכול לחיות את חי החולין ה"סתמיים" שלו, בלא שמהלך חייו "יופרע" על ידי כל מיני הגבלות. להוציא חריג אחד – המצורע בעל לשון-הרע, הזורע שנאה ופירוד בחברה, ועל כן מוצא מחוץ למחנה ישראל ו"בדד ישב" – אין עוד טמא שמשתלח אל מחוץ למחנה. והכנס לירושלים אף הוא יכול שלא להרגיש שנכנס למקום קדוש יותר.

אבל הבא בשערי הר הבית אינו יכול להכנס "סתם כך". כל אדם, בין גבר ובין אשה, צריך לשאול עצמו – האם מותר לי בעת להכנס אל ההר? האם אני טהור דיי בכדי להכנס אל המקום הטהור הזה? מן הסתם, תהיה התשובה "לא". אם לא עשה מעשה ולא טיהר עצמו מטומאתו, הרי הוא טמא, ועליו להשאר בחוץ (האיש – בגלל טומאת קרי, והאשה – בגלל טומאת נדה). רק תינוקות שהבל פיהם טהור הוא עדיין, אינם צריכים להכנה מיוחדת, ובטהרתם התמימה מותרים לעלות ההר (קטן פחות מבן ט' וקטנה שעדיין אין לה אורח כנשיט).

לכן, מדייקת המשנה בלשונה – "עירות המוקפות חומה מקודשות ממנה, שמשלחים מתוכם את המצורעים... הר הבית מקודש ממנו, שאין זבים וזבות נדות ויולדות נכנסים לשם" (כלים א, ז-ח). היינו, למחנה ישראל אין צריך להכנס. שם נמצאים כולם ממילא, מלבד המצורע שמשתלח החוצה. אבל למחנה לוייה תמיד נכנסים. בהר הבית אין "נמצאים", אלא עולים ונכנסים אליו.

מרגע שנכנס האדם להר הבית, לאחר שנטהר וטבל והזכשך "לעלות בהר ה'", הרי הוא, כמעט בעל-כרתו, באוריה של מודעות תמידית שהנה כאן, בפנים, נמצא מקום הקודש. וכדי לבוא אל הקודש עצמו, יודע הוא, צריך הכנה נוספת, עד שיוכל "לקום במקום קדשו".

ה. מורא מקדש

מלבד הטהרה מן הטומאות, הדין המורגש ביותר בהר הבית הוא מורא מקדש. מצות מורא מקדש נוהגת בהר הבית, לרוב הדעות, מן התורה, אע"פ שההור אינו קרוי מקדש. ויותר מזה: כמעט כל דיני המורא המפורשים נוהגים בהר הבית, ואילו במקדש עצמו כמעט ואין תוספת בדיני המורא!² וכשמסבירים חז"ל מהו המורא, מדברים הם על הר הבית – "איזהו מורא? לא יכנס להר הבית במקלו..." (תו"כ).

אמור מעתה: עיקר המורא, יחסו של האדם כלפי הקודש, בא לידי ביטוי במחנה לוויה. בהכנסו להר הבית, המקום הטהור, מיד חש האדם את העמידה מול הקודש, וירא ממנו ששוכן במקדש הנמצא בפנים. את הרגשות החולין ודברי הרשות משליך הוא אחורי גבו בפתח ההר, ואת המנעלים – המשמשים לעסקי החולין, ונותנים הרגשה טובה של נוחות ודריכה איתנה בעולם – חולץ הוא בשערי ההר, וכך יסיר מעליו הרבה מקליפת ה"אני" הגס, החוצצת בינו לבין הקדושה.

הטהרה מן הטומאות היוצאות מהגוף, אף היא קשורה למורא. כמה מטומאות אלו שייכות במובהק לקלות-ראש; בעלי-קריין נאסרו לדבר דברים שבקדושה קודם שיטבלו (-"תקנת עזרא"), וזה נלמד ממעמד הר סיני – "מנין לבעל-קרי שאסור בדברי תורה, שנאמר 'והודעתם לבניך ולבני בניך' וסמך ליה 'יום אשר עמדת לפני ה' אלוהיך בחורב' – מה להלן בעלי-קריין אסורין, אף כאן בעלי-קריין אסורין" (ברכות בא:). "מה להלן באימה, ביראה ברתת ובזיע, אף כאן באימה, ביראה ברתת ובזיע" (שם כב.). כלומר, בעל-קרי אינו יכול לעמוד במורא הראוי לקבלת התורה, ללימוד תורה ולכניסה להר הבית. משום כך, כנראה, שלוח הטמאים אינו לפי דרגות הטומאה הרגילות – שבהן מת וטמא-מת חמורים במיוחד, אך כאן הטמאים בטומאה היוצאת מן הגוף חמורים יותר – משום שבכך מתבטא ריחוקו של האדם עצמו.

גם בשמו של ההר מודגש ענין המורא; "הר המוריה" – "מקום שיראה יצאה לעולם" (בראשית רבה נה, ז), "ושם מוריה, עשאו מן מורא, ששם ייראו האלוקים ויעבדו לפניו" (רמב"ן בראשית כב, ב). ואף בדברי אברהם, שקרא למקום "ה' יראה", יש רמז למורא. ובכלל, מעשה העקידה הוא המלמדנו את עניינו של ההר, הקודם למקדש – "על אחד ההרים אשר אומר אליך", "אברהם קראו הר" (פסחים פח:), והוא המקור לקדושת הר הבית – "שכל הר הבית מקודש, כדכתיב 'בהר ה' יראה", דמשמע דכל ההר הוא מקודש לה' כמחנה שכינה ולוויה. ונראה דקדושת הר הבית

ב. והדין המיוחד שאסור לשבת בעורה, יתכן וחיובו רק מדרבנן – ראה משנה-למלך בית הבחירה פ"ז

שוי ליה אברהם אבינו, שקראו הר" (המבי"ט בקרית-ספר, הלכות בית הבחירה פ"ה, עיי"ש). והרי מעשה העקידה הוא ביטוי היראה הגדול – "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה".

אף ההר עצמו מתיירא מה' השוכן בו; "לפיכך נקרא הר המזריה, שמיראתו של הקב"ה נעשה הר" (תנחומא וירא כב').

ו. הזיום

בדורנו רב ההתפוכות, שצללים גדולים מגללי-חמורו-של-משיח מאפילים את שמיו, ומנגד – קרני אורה משתר-גאולתם-של-ישראל מפציעים ומאירים אליו מבין העבים, נראה שהדבר החסר הוא "מקום טהור". בשנים האחרונות, יודה כל ישר-לב, קשה להצביע על דרך ברורה ומאירה לכלל ולפרט, שתוציא אותנו מהבוץ שאנו מבצבצים בו. שלומי אמוני ישראל זועקים לתשובה, אך מהו המסר שצריך להאמר?

יש לומר: אנו רוצים קדושה! אנו זקוקים לקדושה! אנו מוכרחים קדושה! בלי המקדש וקדשיו, בלי רוח-הקודש ונבואה, אין אנו חיים! אין בידינו עדיין להצביע על משהו ממשי, "קונקרטי", ולומר "כזה ראה וקדש". שהרי, מהו המקדש, מהי קדושה ונבואה – אין אנו יודעים, מכירים ורואים. הפער שבינינו לבין הקדושה נראה עצום. אך היא הנותנת – הרגשת החוסר והריק הזו נותנת בידינו כיוון להצביע עליו. את המטרה אולי איננו רואים, אך יודעים אנו את הדרך; עלינו לעלות על המסלול של הטהרה, המכונה וצופנת בחובה את הקדושה.

ג. אף הלוי, מדתו היא היראה, הוא מצד הדין – צד הגבורה, ואילו הכהן הוא איש החסד, איש האהבה, כמו שנאמר בזה"ק שהובא לעיל. וכך מסביר הוזהר את האמור "בוקר ויודע ה' את אשר לו" – הבוקר, שהוא החסדים, יבחין בין הכהנים ללויים – "אי ותחזון לאשתארה בסטר דינא, בוקר לא סביל לכו, דהא לאו זמניה הוא. ואי תחזון לאשתארה בחסד, הא זמניה הוא, ותשתארן לגביה ויקבל לכו", עיי"ש. וראה גם במאור-ושמש, תחילת פרשת קורת.

ונתן לבאר שהעמידה במחנה לזיה, מול המקדש, מולידה את מידת היראה, ורק במקדש עצמו, ששם חוים את הקדושה ונפגשים ו"רואים" את ה', נולדת האהבה (ולכן, שומרים הלויים בלילה והכהנים עובדים ביום).

והנה הגוי, הבא מרחוק לשם ה' אלוקי ישראל, אסוד להכנס לזמקדש (והוא נעצר בחיל, המקף את העזרות), ועיקר ביאתו היא אל ההר – "עמים הר יקראו" (דברים לג, יט), "נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים... ונהרו אליו כל הגוים" (ישעיה ב, ב). הייגו, הגוי, המכיר בקדושתם של ישראל ונלווה אל ה', יכול לעמוד בהר שהתקדש ע"י "אב המון גוים", במחנה לזיה, ולהרגיש מורא מפני הקודש השוכן בישראל בפנים. אבל לחוות את הקדושה עצמה, להראות את פני ה', אין הוא יכול.

הקדושה עצמה דומה יותר לדבר היורד משמים. האדם אינו יכול לייצר קדושה בעצמו – "ענין הקדושה... תחילתו השתדלות וסופו מתנה" (מסילת ישרים, שער הקדושה). אך הטהרה היא מעשה הבחי' ה' האנושי המתכוון מול הקודש – ההכנה האפשרית והמודעות לקדושה – "והנה הטהרה עיקר הכח מן האדם למטה, בדאיתא הבא לטהר מסייעין לו. אבל... בזיונת הקדושה מלמעלה למטה" (-שפת אמת, פרשת קרח שנת תרמ"ה).

מצב זה משתקף במציאות ההלכתית בהר הבית; אל מקום המקדש עצמו אין אנו יכולים להבנס באופן קבוע, שהרי אנו טמאי מתים. כדי להגיע להשראת שכינה, הבאה משמים ("מבחוץ"), צריך להטהר מטומאה הבאה מבחוץ (ולשם כך אנו צריכים לטהרה מן החוץ, לאפר פרה אדומה, שכרגע אין לנו). אמנם, ניתן לחשוב באופן מעשי על כניסה חד-פעמית, כמו לשם הקרבת קרבן-פסח, שהרי טומאה הותרה בציבור. אבל עדיין אין זה קשר קבוע, ואף הוא נראה לכאורה מוקף בהרבה מניעות וקירות ברזל, שאנו מתפללים לביטולם. אך הקשר עם הר הבית הוא דבר ששייך אלינו עכשיו, ובאופן קבוע. בזה יש לנו נגיעה ותפיסת יד. אל המקום הטהור, הר הבית, אנו יכולים לעלות, ועליה זו היא ההכרה בכך שחטרה לנו קדושה.

ובקיצור: העליה להר הבית, המקום בו שוררת המודעות והעמידה מול הקודש, פירושה עבורנו – להתהיל לדבר על בית-המקדש! לעבור למצב מודע של שמירה, של צפיה להראות בהר ה'. ומאידך: להכיר בהסרון שבנו, להכיר בהכרח הגמור של רוח הקודש עבורנו – "באמת, חסרון רוח-הקודש בישראל הוא לא חסרון שלימות, כי אם מום ומחלה. ובארץ ישראל היא מחלה מכאבת, שהיא מוכרחה להרפא – "כי אני ה' רופאך" (אורות-הקודש ח"ג עמ' שנה).

ז. לאדם הפרטי

רופא אומן בשר-ודם של דור ותקופה הוא דבר נדיר מאוד, ואולי אין כנמצא היום. אבל ישנם דברים שגם הדיוטות יכולים לאבחן, ומהם ננסה להסביר קצת ביצר ניכר היום ש"חסרון רוח-הקודש הוא מום ומחלה" עבורנו.

ותחילה מבחינת האדם הפרטי: לערכים ואידיאלים כמו חופש-הפרט, דמוקרטיה, פלורליזם, מיצוי-אישי וכיו"ב, יש כיום שליטה והשפעה מרובה בעולם הרחב, ורבים רואים במושגים אלו חזות הכל. על כן, הקריאה לתיקון ולתשובה בישראל צריכה להתייחס לדרישות אלו ולכלול אותן, ולא להתעלם מהן. תיקון שלם ויסודי, כידוע, פונה אל נטיות הטוב וניצוצות הקדושה המפוזרים ושבויים בעולמו של הצריך תיקון (ומי מאתנו אינו צריך?), ומעלה אותן לטובה. האיש הפרטי היום רוצה

להרגיש ולמצות את עצמו, בכל כוחותיו ואישיותו, רגשותיו ונטיותיו. רצון זה, כשהוא גדל פרע, מביא לתוצאות הרסניות, אך הקריאה לתשובת-אמת תמצא הד נאמן בלב רק אם תשכיל לתת את המענה לכל זה.

המקדש וקדשיו, או מושג הקדושה בכלל, הוא המושג המתייחס לכל אישיותו של האדם, מראשה ועד רגליה. מיצוי האישיות ותחושת החוויה העזה ביותר באים על סיפוקם (החיובי) רק בהשראת שכינה, ברוח-הקדש – "המקדש וקדשיו כוללים את רוממות אצילות ההשכלה ואת תחתית הדם, הבשר, הדמיון והרגש" (אורות-התחיה לה. לעומת לימוד תורה, למשל, שעוסק בעיקר בשכל). המקדש, ומה שנלווה אליו, הוא המעלה את העולם כולו והאדם כולו, והופך את נטיותיו כולן לטוב. וקדושת איש המעלה, ש"אפילו מעשיו הגשמיים חוזרים להיות עניני קדושה ממש", נלמדת ונמשכת מקדושת המקדש – "בי תלמידי חכמים הקדושים בדרכיהם ובכל מעשיהם, הנה הם ממש כמקדש וכמוזבה, מפני שהשכינה שורה עליהם כמו שהיתה שורה במקדש ממש" (מסילת ישרים שם). אולם, אין השראת השכינה במקדש דבר המיוחד רק ליחיד הסגולה, המתעלים מהמון העם. במקדש יכול כל אחד לאכול קדשים, ובזה מעשהו הגשמי "חוזר להיות ענין קדושה ממש". ובעליה לרגל באים כל ישראל לראות את פני ה' – "והוא מתנה מהשי"ת, אשר כל איש ישראל היה בכוהו לראות פני ה' בעזרה" (שפת-אמת פסת תרל"ז). ומוזה נמשכת הופעת רוח"ק והנבואה – "יזנה בן אמייתי מעול' רגלים היה, ונכנס לשמחת בית השואבה ושרת עליו רוח הקודש" (ירושלמי סוכה פ"ה ה"א), "שבזמן שביית המקדש קיים היה המעון והוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה, עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל" (דרשות הר"ן דרוש ח). אם כן, בהר הבית עומד כל אחד ואחד מישראל ומזכה למפגש "איש" עם ה', "התפור" לפי מדותיו הוא.

לכן, קריאה לתשובה שאינה מדברת על הקודש והמקדש, אינה מספיקה היום. אלא, שכמו שהערנו, המעבר התלוי בבחירתנו כעת הוא המעבר אל הטהרה – אל ההכרה בצורך הזה, אל המחשבה והדיבורים על המקדש. ועוד; בלא לעבור את השלב של הטהרה, הקודם לקדושה, אין מקום טהור המוכן לקלוט כראוי את הקודש. בלי לחלוץ את הנעליים בכניסה להר הבית, דרי אנו "רומסים את חצרות

ד. ועוד כתב (שם שנת תרל"ה) "שצריך האדם להאמין בכח הקדושה שנתן השי"ת לנו... ובדאי אינו מוכן ע"פ שכל אנושי איך שהיו כל פשוטי בני ישראל מוכנים לזיזאות פני ה'. על כן נראה כי אף שהיה שלא בהדרגה, מ"מ כיון שפנימיות בני ישראל מיוחד להשי"ת, ניתן רשות ג' פעמים בשנה לעלות אף שלא על פי ההכנה הראויה".

בית ה'". דוקא משום שהקדושה כוללת את כל המדרגות – עד לנמוכות ביותר, נדרשת אליה טהרה מדויקת; "ובשביל אלה השלבים התחתיים (-הדרם, הבשר, הדמיון והרגש), המקושרים לכללות הכל באיגוד חי, נדרשת היא הטהרה המדויקת" (אורות, שם). והטהרה נחלקת היא לשניים: הטהרה הראשונית היא הנדרשת בכדי לעמוד מול הקדושה. בכדי לעלות להר הבית עלינו להטהר ממה ששייך אלינו ממש – מטומאה היוצאת מן הגוף. וטהרה זו בידינו היא, קרוב אלינו הדבר מאוד. היטהרות זו היא מעשה הבחירה שלנו המביא אותנו אל המקום הטהור ואל הרגשת הקדושה הנסתרת בענן, וזה הוא מעשה העליה להר הבית¹. אמנם, בכדי לבוא אל הקודש עצמו נצרכת טהרה נוספת – להטהר מטומאת-מת, להגיע למצב של מעין גן-עדן, או מעין לעתיד-לבוא, בעת אשר יבולע המות לנצח. וטהרה זו קושרת אותנו להופעת השכינה הבאה מלמעלה – ל"קדושה המביאה לידי רוח הקודש, רוח הקדש מביאה לידי תחיית המתים" (- ע"ז כ. לפי גרסת הרמח"ל. וראה דברים ערבים בליקוטי-מוהר"ן, תורה נא, וצרף לכאן).

ח. לכלל

מהבחינה הכללית-לאומית: ניתן לומר שמחנה ישראל מייצג את הרגש הלאומי הפשוט והטבעי. את ה"ציונות" השרשית, יישוב הארץ וכו'. אלא, שהדבר נראה לעיניים שערכים אלה נמצאים היום במשבר; הפטריוטיזם הלאומית לבדה, "ככל הגויים", שוב אינה מציתה אש בלבבות כבעבר². היום נוטים כמעט כולם לחשוב כי אל הלאומיות חייב להתלוות מימד של עומק ומשמעות שיצדיק אותה. את

ה. במצב זה של טהרה, עדיין ללא קדושה, קיים "ההפרש שבין הטהור לקדוש – הטהור, מעשיו החומריים אינם לו אלא הכרחיים, והוא עצמו אינו מתכוון בהם אלא על צד ההכרה, ונמצא שעל ידי זה יוצאים מסוג הרע שבתומרויות ונשארים טהורים, אך לכלל קדושה לא באו, כי אילו היה אפשר בלחם כבר היה יותר טוב. אך הקדוש הדבק תמיד לאלוקיו ... הנה נחשב לו כאילו הוא מתהלך לפני ה' בארצות החיים עודנו פה בעולם הזה. והנה איש כזה הוא עצמו נחשב כמשכן, במקדש וכמזבח..." (-מסילת ישרים שם).

אלא שאנו הרגשנו כאן גם את הנקודה שהטהרה היא השלב "רגע לפני" הקדושה (וכמו הגרסא בע"ז ב. "טהרה מביאה לידי קדושה" – עייש בחילופי הגרסאות).

ולמורגלים בתורת הבעש"ט; ניתן לומר כי הר הבית שזה לעבודת ה"הכנעה" וה"הבדלה", והמקדש הוא כבר "המתקה", ואכמ"ל.

ו. באמת, מרחיקי לכת טוענים שמן הלאומיות לא נותר כמעט דבר – להט העשייה הציוני-תלוצי של הדור הקודם נעלם וכמעט איננו, ורזוחות חדשות מנשבות. זהות יהודית-לאומית בסיסית, כבוד לאומי ושמירה על הקנינים הלאומיים כמו ארץ או תרבות ייחודית, כל אלו מצויים במצב מעורער מאוד, אם לא התרסקו כבר לגמרי. כללו של דבר: "מחנה ישראל" הפשוט (-"המחנה הלאומי...") שרוי במשבר שקשה לראות את פתרונו, ואילו הלאומיות "כמו פעם", קיימת בעיקר אצל נאמני

המשמעות מנסים למצוא בכיוונים שונים – אור לגויים או חזון השלום, אך הצד השווה הוא החיפוש אחר הערכים שמכותם יהיו לנו הרצון והיכולת לשמור על קניני הלאום.

מה חסר כאן? מה יחלץ אותנו מהשבר ויתן קיום מחודש ואיתן ללאומיות? גם בזה צריכים אנו לומר: מחנה ישראל בלא מחנה לויזה ומחנה שכניה אינו יכול להתקיים. בלי ההכרה שעם ישראל הוא "גוי קדוש", אשר בו כהונה ולוייה המכינים אותו למפגש עם ה' – לא יעמוד העם – "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". בלי ההכרה שארץ ישראל היא ארץ אשר בתוכה יש הר מסוים שבו השראת שכניה – לא תעמוד הארץ. עם ישראל אינו עם ככל העמים, אין לו לאום מצד עצמו – "כי אין לישראל בעצמם שום מציאות ושום הווייה רק בו יתברך" (מחור"ל, נצח-ישראל פי"ג), ולכן הוא זקוק, נואשות, לקריאה בשם ה'. בדור קודם כתב הראי"ה קוק זצ"ל "אי אפשר להמנע מלהשתמש בהכרזה למטרות היותר עליונות... לגבי ישראל צריכים בעת, בזמן הפריחה הלאומית בהתחלתה, לעורר את השאיפה למטרה הרוחנית העליונה, שהיא הסיגול לרוח-הקודש" (אורות הקודש ח"ג עמ' שנה). ועל אחת כמה וכמה היום, בעת שקיעה והתמסמות של הרוח הלאומית מצד עצמה, עלינו להכריז ולומר במפורש: קדושה אנו צריכים!

ושוב: השראת השכינה היא במקדש עצמו, אבל ההרגשה הזו – שאין הכלל יכול להחזיק מסגרות של קיום בניתוק ובלי מודעות לשם-שמים, באה לידי ביטוי בולט בענינו של הר הבית. לא בכדי היה ההר מקום מיוחד לנינוסים ציבוריים. כאן מקבל הציבור את משמעותו, בהיותו מקושר ומחובר לנקודה מרכזית אחת. העם הנמצא בהר הבית, מחנה לויזה, מול המקדש, מתבטל אל השכינה והופך לכלל אחד. על כן, הדוגמא בתורה לרשות-הרבים היא מחנה לוייה – "מחנה לוייה רשות-הרבים הוא" (שבת צו: – מלאכת הוצאה נלמדת מהבאת התרומה מהאהל הפרטי אל משה שישב במחנה לוייה, רשות הרבים). וכן, הדוגמא בחז"ל למציאות של "כלל" – אוכלוסי ישראל של ששים ריבוא שעל ראיתם מבורכים "ברוך חכם הרזים" – היא בהר הבית; "בן זומא ראה אוכלוסא בהר הבית, אמר, ברוך חכם הרזים" (ברכות נח. שני דברים אלה שמענו מפי הרה"ח יצחק גינזבורג שליט"א). אמנם, המושגים "ציבור" ו"כלל" שייכים בייחוד לארץ ישראל לעומת חו"ל, אך כנראה שואב הכלל את חיותו מנקודת ההתכנסות שאליה עולים כולם להראות את פני ה'.

התורה, אלא שאצלם היא קשורה כבר למכלול של ערכים, הנובעים, בצורה זו או אחרת, מן התורה, ושוב אין זו אותה לאומיות כשלעצמה. ואין צורך להכביר בדוגמאות.

ז. ראה צפנת-פענח להלכות ברכות פי"א.

אם כן, המלכות הישראלית המתוקנת יודעת ששואבת היא את כוחה למלוך רק מהמקדש – "האחדות המהותית של המדינה והמקדש טבוע הוא בעצם נשמתנו. רק הסיגים אשר נדבקו בנו מדרכי הגויים הם הם הגורמים לתועים איזו תקופה קצרה לחשוב שיוכל להיות אצלנו תכנית של מדינה שאינה תכנית של מקדש או של מקדש שאינה של מדינה" (מאמרי הראי"ה עמ' 182), ו"אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית-דוד בלבד" (בית הבחירה פ"ז ה"ו).

לסיום, כדי להסיר ספק, ולמען לא יובנו הדברים שלא ככוונתנו, עלינו להסביר שלא באנו להציע איזו "תרופת פלאים" – לאמור, נעלה להר הבית ובכך יפתרו בין רגע כל בעיותינו הפרטיות והכלליות. באנו רק להראות כיצד העובדה שהר הבית עולה לאחרונה יותר ויותר על סדר היום הציבורי אינה מנותקת ממכלול הנושאים שיש להתמודד עמם ביום. וכנראה, לא בכדי מהווה הר הבית נקודת מוקד מרכזית, שבאספקלריא שלה משתקפים פני הדור.

רבים עוד הדברים שצריכים להאמר בעניין זה, אך אנו נחתום כאן, בתפילת "אנא רחום ברחמיך הרבים, השב שכינתך לציון עירך וסדר העבודה לירושלים".